

Könyvtárak az iskolákban

A Dózsa iskola modern könyvtára

Nem szükséges bizonygatni, milyen fontos szerepet kapott az iskolák, iskolások életében a könyv azzal, hogy újabb módosultak, immár tisztázódott az oktatás céljai, feladatai. Önálló gondolkodásra tanítani általános iskolás gyerekeket, készségeiket minél eredményesebben fejleszteni csak úgy lehet, ha egyebek között a könyv, az olvasás az eddignél nagyobb helyet kap életükben, ha a gyakoribb könyvhasználat is hozzásegítheti őket az önálló ismeretszerzés módszereinek megismeréséhez. Mindezek miatt van különös jelentősége a közművelődési ifjúsági könyvtárak mellett az iskolai könyvtárak fejlesztésének. Ez utóbbiaknak, illetve kezelőiknek a feladata, hogy a tantárgyhoz kapcsolódó ismeretterjesztő műveket adjanak a gyerekek kezébe, hogy az érdeklődőknek olyan könyvekkel szolgáljanak, amelyekből kiegészíthetik az órákon hallottakat.

Ezt a feladatot sajnos egészen a legutóbbi évekig nem tudták betölteni a különböző iskolák könyvtárai — általában az országban, de Szeged általános iskoláiban sem. Nemcsak azért, mert a pedagógusok közül nagyon kevesen vállalták a sok munkával, felelősséggel járó könyvtároskodást, munkaidő után, szívességből, hanem mert nem is nagyon volt mit kölcsönözni, kézbe adni. A legtöbb helyen egy-egy tanteremben, zárt szekrényben, lakat alatt őrizték a néhány, tartalmában-külfelében elavult, valaha beszerzett könyvet.

Másfél évvel ezelőtt adták ki az iskolai könyvtárak fejlesztésének irányelveit, azóta annyi a változás, a jó, okos kezdeményezés, hogy alig lehet felsorolni, Szeged általános iskolai könyvtárosaik felügyelője (ilyen „státusz” is csak 1971 óta létezik a megyékben, Szegeden pedig 1970 óta), Kovács Józsefné fogja össze, irányítja és szervezi a városban a több mint három éve indult nagy munkát.

A legnehezebb feladat még ma is az, hogy jól hozzáférhető, szabadpolcos, lehetőleg önálló, külön helyiségben berendezett könyvtárakat alakítsunk ki. Az iskolákban köztudomásúan ke-

vés a hely, tantermeknek is szükségük van. A legfontosabb dolgunk azonban az állomány összetételének megváltoztatása, minél több színvonalas ismeretterjesztő könyv beszerzése. Természetesen szépirodalom is kell, de ezeket inkább megtalálják a gyerekek a közművelődési könyvtárakban. Csak néhány adatot hadd mondjak: Szeged iskoláiban 1970-ben annyi könyv volt, hogy egy tanuló összesen négy jutott. A tavalyi tanévben már tíz. Az összes vásárlásra elköltött összegből 6 forint jutott egy gyerekre, 1972-ben már 15. Az utóbbi években megvásárolt könyvek 60-70 százaléka ismeretterjesztő jellegű.

Minden nehézség ellenére a város néhány iskolájában sikerült a szabadpolcos könyvtárakat kialakítani. A Dózsaiban például szülők, tanárok, vállalatok sok társadalmi munkával segítettek a nagyon szép helyiség kialakításában. Szabad polconak vannak a könyvek a Madách, a Zrínyi, a Béke utcai, a petőfitelepi iskolákban is, most készül a Gagarinban. A vásárlásokra megfelelő összegeket biztosítottak az igazgatók és megoldódott a könyvtárosok problémája is. Általában magyarszakos tanárok vállalják — immár nem mint szükséges rosszat,

hanem mint szívesen végzett, hasznos munkát — a könyvtárvezetést. Három, illetve öt óra kedvezményt kapnak, a tanulók számától függően. Nagyobb létszámú iskolákban tehát hetente 5 órában nyitva van a könyvtár. Dél előtt általában kölcsönöznek, délután olyan foglalkozásokat tartanak, amelyeken a könyv- és könyvtárhasználat módjaival ismerkednek a gyerekek, megtanulják, mit mikor kell levenni a polcra, mit tálnak meg a lexikonban és a többi hasznos könyvben. Avatott, hozzáértő irányítók mindezekben a pedagógusok, hiszen Szegeden pillanatnyilag csak olyan könyvtárvezetők dolgoznak, akik valamennyien elvégezték már az alapfokú tanfolyamot.

Kovács Józsefné minden tanévben összegyűjti a legfontosabb adatokat. A számok azt mutatják, hogy már nemcsak az olvasás feltételei adottak, de olvasnak is a gyerekek, összehasonlíthatatlanul többet és többet, mint alig néhány évvel ezelőtt. Kiderült tehát, hogy figyelem, összefogás és jó „gazda” kellett csak, és az oktatást máris sok jó könyvtár segítheti. Minden jel szerint ezen túl még eredményesebben mint eddig bármikor.

Sulyok Erzsébet

Hegedűs
András:

Móra Ferenc hétköznapijai

66. (Akkor mondta ezt, ha a postáról hozott levél átadásakor nem adott neki a diák két krajcár borralalót.) Hát én is ilyen formán vagyok, hogy hinné hiszek, de aztán gyere és érkezik is meg. Mert kögyetlen várak és várunk! Móra választott: utazik, de legyen borjúvágás! „A borjúvágásból nem tudom lesz-e valami — játszott a gondolattal Kiss Lajos —, bár kérésed minden áron teljesíteni szeretném, azonban nem igen van itt borjú. Nehogy városgyalázásba essek, inkább idézem Galgóczi Károly 1855-ben megjelent munkájából azt a mondatot, mely a 237. fejelettel kezdődik. Ahol is a megnevezett helyen ez áll: »Nyiregyházán több az ökrök, mint a ló.« Aztán hangot váltott, biblikus izű gondolattal fejezte ki nagy örömet: „Hála Isten közeleg az idő, amikor meglátják az én testi szemem Ferkó komámát...”

Ebben a felhőtlen, kristálytisza barátságban akkor is őszintén kitarulkoztak egymás előtt, amikor az élet fájdalmas, tragikus kérdéseit szorongatták őket. Hosszú levelekben — megkönynyebbülést keresve — vallottak egymásnak arról, ami fáj.

Ellenőrzések az utakon

Az utóbbi időben egyre többször olvasni a napilapokban, hogy országosan vagy helyenként több napon át szigorú ellenőrzést tart a rendőrség a városi közlekedésben és az országutakon. Sokan úgy vélték: kár előre beharangozni az ellenőrzések időpontját, mert akkor a gépjárművezetők óvatosabban hajtanak, a gyalogosok szabályosabban közlekednek, s általában, nem ilyenkor ülnek ittasan a volán mögé. Az ellenőrzések nyilvánosságával éppen az a közlekedésrendészet célja, hogy a gépjárművezetők hozzászoktassák magukat a közlekedési fegyelmhez, legyen rend és biztonság az utakon, a közlekedésben. Egyáltalán nem célja a hatóságoknak a minden áron való bírságolás, viszont mindannyiunk élete és testi épsége érdekében jogosan megkövetelik a rendet és a fegyelmet a közlekedésben.

Sajnos, szomorú tapasztalatok készítettek Csongrád megyében is a rendőr-főkapitányság közlekedési osztályát a mind sűrűbb és nyílt, mindenki által köztudott ellenőrzésekre. Ez év első negyedében Csongrád megyében tizenegy halálos végű közlekedési baleset történt, még egyszer annyi, mint az előző esztendő azonos időszakában. Ugyanakkor negyvenen szenvedtek ebben az időszakban súlyos, esetenként maradandó testi fogyatékossgal járó balesetet. Nem szükséges hozzá nagy számvetés, hogy a szomorú esetek hány család életét borították fel; gyermekek maradtak árván, asszonyok özvegyen, kenyérfő nélkül.

A szomorú statisztikai adat az 1974-es esztendő első negyedében azt is tartalmazza, hogy ittas vezetés miatt harman vesztették életüket, gyorsabban közlekedésben négyen, szabálytalan kanyarodás és gyalogos hibájából két-két halálos kimenetelű baleset történt. Ugyanebben az időszakban ittas vezetés miatt még tizenheten okoztak súlyos sérüléssel, nagy anyagi kárrel járó balesetet. Ime, ezen okok készítették és készítik a jövőben is a rendőrséget arra, hogy nagy apparátussal — a KPM, a 10-es Volán, önkéntes rendőrök segítségével — ellenőrizze a közlekedési

rendet, fegyelmet városokban, falvakban és a közutakon a nap minden időszakában.

A sűrű ellenőrzések ellenére sem tanultak sokan, gépjárművezetők, kerékpárosok, motorosok, gyalogosok. Egy legutóbbi, két napon át tartó ellenőrzésen 10 ezer 834 ellenőrzött közül 1940-et kellett figyelmeztetni a közlekedés helyes szabályaira, 710-en részeseültek helyszíni bírságban, 154 állampolgár ellen pedig szabálysértési feljelentést kellett tenni, mert durván megszegték a közlekedési szabályokat. Ezek között vannak olyanok — huszonketten —, akik a köztudott ellenőrzés mellett is ittasan vezettek gépjárművet, hajtottak lovas kocsit, kerékpárt. Gyorsabbítás miatt 33-an veszélyeztették a közlekedés biztonságát, 68 esetben az ellenőrzők nem találtak rendben a gépjárművek világítási berendezését, számosan nem törődtek azzal, hogy nagymértékben szennyezték a levegőt a kipufogógázzal, füsttel, túllépve a megengedett mértéket. 16-an pedig szabálytalanul előtek. Mindezek az adatok két ellenőrzési napon „futottak” össze.

Külön érdemes szólni a városi közlekedésben arról, hogy sokan mit sem törődnek a közlekedési jelzőlámpák piros-sárga-zöld fényével. A Csongrád megyei Rendőr-főkapitányság közlekedési osztályának járőrei az általános ellenőrzéstől függetlenül két napon át figyelték Szegeden azokat az útkereszteződéseket, amelyekben közlekedési lámpák irányítják a forgalmat. A rendőrjárőrök megdöbbentő szabálytalanságoknak voltak szemtanúi: piros, tehát tilos jelzés ellenére 135 gépjárművezető hajtott be, vagy állt arra az úttestre, amelyen keresztező irányban zöldet, tehát szabad áthajtást jelzett a lámpa. Ugyanezt a durva szabálysértést elkövette még 49 gyalogos.

Ezen jelenségek láttán joggal felvetődik a kérdés: tudunk-e már mindannyian helyesen közlekedni? A tények birtokában a válasz nyilvánvaló: nem, még mindig nem, tehát nem kell meglepődnünk és csodálkoznunk, amikor a rendőrség nyílt közlekedési ellenőrzésével ezután is sűrűn találkozunk, mindannyiunk érdekében.

L. F.

Megnő a „fóliavárosok” életkora

Hogyan lehetne a műanyagok életkorát meghosszabbítani? A kérdésre kutatók serege keresi a választ. A műanyagok ugyanis használatuk során számos olyan hatásnak vannak kitéve, amelyek megrövidítik „életüket”. Minél több például a napsütéses órák száma, minél erősebben süt a nap, vagyis magasabb a napenergia mennyisége, annál gyorsabban „öregsznek”.

A kertészetekben használt műanyag házak viszont sok napot kell, hogy kapjanak, mert úgy fizetnek nagyobb hozammal a bennük nevelt növények. A probléma meg-

oldását az is sürgeti, hogy hazánkban rohamosan szaporodnak ezek a „fóliavárosok”. Mezőgazdasági terület-területhöz viszonyítva Európában — Franciaország és Olaszország után — nálunk van a legtöbb fóliaház. Az üvegházak ötszáz hektáros területével szemben már 1700 hektárt foglalnak el ezek a korszerű építészeti megoldású, a nagüzemi termelés minden feltételét biztosító kertek.

1968-ban 1200 tonna, tavaly 4000 tonna műanyag fóliát használtak fel erre a célra, 1975-ben pedig várhatóan 6500-7000 tonnára

nő ez a mennyiség. Ezért jelentős, hogy a Műanyagipari Kutató Intézet, a Szervesvegyipari Kutató Intézet, a Kertészeti Egyetem és a Tiszai Vegyikombinát közösen olyan fóliát dolgozott ki, amelynek élettartama a korábbiak kétszerese. Az igéretes eredmény azzal érték el, hogy úgynevezett fénytáblizátorokkal csökkentették az ultraibolya sugárzás káros hatásait. Az új kísérleti fóliákkal működő telepek kiváló eredményt hoztak, így most már megkezdhetik a nagüzemi gyártást.

Kiss Lajos megrendítő levélben számolt be az édesapja halála előtti szenvedéséről. Ekkor neki is arcába csapott az elmúlás szele, előtte is felrémlett saját halálának képe.

Levelezésükből az tűnik ki, hogy a Móra léte volt zaklatottabb, hajszoltabb. A lélek tépettségéről és a test kínjáról is ő vallott gyakrabban. Az 1923. február 5-én küldött levélben — egyetlen költői képe sűrűre — Móra így érzékelte hajszoltágát és örömtelen életét az ellenforradalmi kor első éveiben: „Egy nagy tintartatóvá váltam, amelyikből éjjel-nappal martogatnom kell, akár van benne, akár nincs.” 1926 decemberében szélben, ködben ásatott, megfázott, három hétig magas lázban vergődött. De nem ez volt az igazi baja: azt fájtalta, hogy az emberekbe vetett hitében rendítették meg. 1926. december 26-án ezt írta: „Ha újévig összeszedem magam, akkor azon kezdem az esztendőt, hogy elmelegyek hat héten elveszjéni valami olyan helyre, a hol nem járnak emberek...” 1927. február 27-én Budapestről, a Sváb-hegyről írt Kiss Lajosnak, ahol már a hetedik hetét töltötte betegszabadságon. Még mindig „mellhártyaizgalom van jelen”, de olyan „félgöygyultán” porkolászik már hazafelé; bár attól tart, hogy megint az Adria partján kell gyógyulást keresnie. Pedig márciusban szeretne eleget tenni a nyiregyházi meghívásának. „...a fene tudja, jövő télen destruálom-e még a nemzetet — írta rezignáltnan. — Igen közeledek ahhoz a korszakhoz, a melyben a szegedi múzeumigazgatóknak kötelességük lenni az élet hivatalát.” Az igazi betegség, amelyik majd végez vele, ezután jelentkezett. Móra 1930-ban kereste fel először orvosai tanácsára a karlsbadi fürdőt. Július 8-án még a humor ragyogta be a levelező lapra írt sorokat: „Hát ez itten Karlsbad szép tája, / a hol rothad az ember mája / — Arany János a tanú rája — / Így végződik a földi pálya — / Alászoigája. De a későbbi levelekből elűnt a játékos kedv, beteg-

ségét — különösen az 1933. szeptemberi pesti operáció után — végzetesnek tudta. 1933 november közepétől — három hétig — ismét Budapestten gyógyítottatta magát. Kiss Lajosnak november 10-én Szegedre címzett levelére innen írta választát, s ebben így érzékelte nem javuló állapotát: „Úgy látszik, az akasztófaról levágott nagyon lassan szedi magát össze, különösen ha a hurok a nyakán marad.” Az orvosok hiába titkolták előtte az igazi bajt, ő sejtette a testében romboló kórt: „nagy baj az, hogy az orvosok okosabbak akarnak lenni, mint a beteg, pedig rendszerint ezt akarják. Nekem eddig influenzáról, tülerőltetésről s más egyéb mekekukákról beszéltek, pedig én egyre istenekedem, ... hogy a máj körül van a baj. Most aztán ők is kezdnek igazat adni nekem. Úgy látszik, csakugyan a májat rágja a fene, de a fehér máj-at...” Ezt a levelét így fejezte be: „Szeretettel ölel, a ki tudja, mikori viszontlátásig, a legnagyobb nyomórútságra... jutott Ferkó.” 1933. december 7-én így tájékoztatta — apadó reménnyel — nem javuló állapotáról Kiss Lajost: „Elég sokat kínlódom, de azt is mondják, ez az átmenet (hová?, mibe?) egészen rendes dolog az operációk után.” Levelét ezzel a mondattal zárta: „Szeretettel fog a szívére, egyetlen szervére, a mj a régi maradt: Ferkó.”

Kiss Lajos most a vigasztaló, az életkedvet erősítő barát lett. Nem írt nagy szavakat, a banális, szokványos kifejezéseket kerülte, de megragadott minden apró mozzanatot, ami lehetőséget adott neki arra, hogy az életbe visszahívó üzenetét Szegedre küldje. Mórát a pesti műtét után régészszennvedésre arra készítette, hogy beteg, a kocsiban „fetrengve” is irányítsa az új ásatásokat.

(Folytatjuk)